

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 17.10.2008
KOM(2008) 645 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Týkajúce sa výziev súvisiacich s odlesňovaním a zhoršovaním kvality lesa pri zvládaní
zmeny klímy a straty biodiverzity**

{SEC(2008) 2618}

{SEC(2008) 2619}

{SEC(2008) 2620}

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNE MU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Týkajúce sa výziev súvisiacich s odlesňovaním a zhoršovaním kvality lesa pri zvládaní
zmeny klímy a straty biodiverzity**

(Text s významom pre EHP)

OBSAH

1.	ZHRNUTIE.....	3
2.	VÝZVA SÚVISIACA S ODLESŇOVANÍM A ZHORŠOVANÍM KVALITY LESA	4
2.1.	Tempo a závažnosť odlesňovania a zhoršovania kvality lesa.....	4
2.2.	Príčiny odlesňovania.....	4
2.3.	Vplyvy odlesňovania.....	5
3.	RIEŠENIE VÝZIEV SÚVISIACICH S ODLESŇOVANÍM.....	6
3.1.	Navrhovaný globálny cieľ EÚ.....	6
3.2.	Oblasti činnosti.....	6
4.	PRÍNOS POLITÍK EÚ.....	7
4.1.	Posilnenie existujúcich politík.....	7
4.2.	Rozsah, zdroje financovania a mechanizmy na riešenie výzvy súvisiacej s odlesňovaním.....	9
5.	ODLESŇOVANIE V KONTEXTE UNFCCC.....	11
5.1.	Krátkodobá reakcia: založenie globálneho mechanizmu lesného uhlíka.....	11
5.2.	Dlhodobá perspektíva: testovanie začlenenia odlesňovania na trhy s uhlíkom.....	12
6.	PRÍPRAVNÉ ČINNOSTI.....	13

1. ZHRNUTIE

Lesy pokrývajú približne 30 % svetovej pevniny a predstavujú veľké množstvo hospodárskych a sociálnych prínosov. Poskytujú rozsiahle environmentálne prínosy týkajúce sa biologickej diverzity a zmeny klímy. Tropické lesy patria medzi najdôležitejšie biotopy pre biodiverzitu a poskytujú rozhodujúce ekosystémové služby ako napr. čistenie vody a predchádzanie erózii. Existencia 1,6 miliardy ľudí do určitej miery závisí od lesných zdrojov a prežitie 60 miliónov domorodých obyvateľov priamo závisí od lesov. Lesy sú takisto zdrojom významných množstiev CO₂, čím sa predchádza zvyšovaniu koncentrácií skleníkových plynov v atmosfére.

Lesom hrozí odlesňovanie a zhoršovanie kvality. Podľa odhadov Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) sa každý rok stratí približne 13 miliónov hektárov lesov. Emisie súvisiace s odlesňovaním predstavujú približne 20 % z celosvetových emisií oxidu uhličitého (CO₂) (IPCC, 2007), čo je viac ako celkové emisie skleníkových plynov produkované v EÚ. Vzhľadom na dosiahnutie nášho cieľa, ktorým je zníženie globálneho otepľovania na 2 °C, bude podstatné znížiť emisie z odlesňovania. Aj z hľadiska nákladov ide o účinný spôsob boja proti zmene klímy. Ochrana lesov bude mať aj ďalšie prínosy pre biodiverzitu a existenciu chudobných ľudí.

Práve teraz je vhodný čas na rozhodujúci krok. Podstatou reakcie navrhovanej zo strany EÚ je cieľ znížiť straty zalesnenej plochy najneskôr do roku 2030 a do roku 2020 znížiť hrubé odlesňovanie tropických oblastí aspoň o 50 % v porovnaní so súčasnými úrovňami.

Odlesňovanie sa dostalo do centra záujmu na rokovaní OSN o zmene klímy (akčný plán z Bali¹). Cesta k dohode o klíme v Kodani poskytuje jedinečnú príležitosť na riešenie výzvy súvisiacej s odlesňovaním. EÚ by si mala všimnúť túto výzvu. Návrhy predložené v tomto oznámení by mali tvoriť základ pozície EÚ na pripravovanej konferencii o zmene klímy v Poznani.

Začiatkom roku 2009 Komisia predloží oznámenie týkajúce sa mandátu EÚ na kodanských rokovaní. V súlade so závermi zo samitu EÚ z júna 2008 bude v tomto oznámení komplexná stratégia na zvýšenie finančných prostriedkov na boj proti zmene klímy vrátane odlesňovania. EÚ bude musieť spojiť úsilie a zdroje a vystupovať jednotne, aby zmobilizovala podporu partnerských krajín a aby uspela v Kodani.

Na boj proti odlesňovaniu bude treba upevniť mnohé politiky EÚ. Okrem toho sa v kontexte súčasných rokovaní o zmene klímy predkladajú dva konkrétne a ambiciózne návrhy:

i) založenie nového nástroja na vytvorenie významných finančných zdrojov na riešenie odlesňovania a zhoršovania kvality lesa, globálneho mechanizmu lesného uhlíka; ii) testovanie začlenenia odlesňovania na trhy s uhlíkom.

Toto oznámenie nemá dať definitívne odpovede na mnohé otázky týkajúce sa odlesňovania. Jeho cieľom je skôr určiť hlavné body reakcie EÚ, vyzvať zainteresované strany, aby poskytli významné príspevky a aby rozbehli úvodné kroky, ktoré budú predstavovať základ pre realizovateľnú globálnu reakciu na odlesňovanie.

¹ http://unfccc.int/files/meetings/cop_13/application/pdf/cp_bali_action.pdf

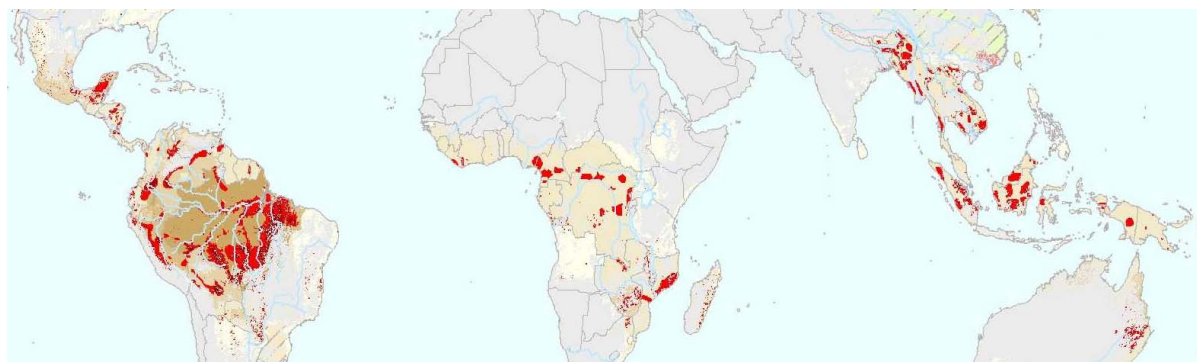
2. VÝZVA SÚVISIACA S ODLESŇOVANÍM A ZHORŠOVANÍM KVALITY LESA

2.1. Tempo a závažnosť odlesňovania a zhoršovania kvality lesa

V rokoch 1990 až 2005 svet stratil viac ako 3 % lesnej plochy. Ročná strata predstavuje 13 miliónov hektárov (FAO, 2005), teda oblasť približne ako rozloha Grécka. Nedávne odlesňovanie v objeme asi 96 % postihlo tropické regióny (obr. 1) a najrozsiahléjšia čistá strata lesnej plochy bola v rokoch 2000 až 2005 zaznamenaná v desiatich krajinách² (FAO, 2007). Za rovnaké obdobie sa lesná plocha rozšírila v iných regiónoch vrátane EÚ, Japonska a Číny a zostala relatívne stabilná v Indii. Vzhľadom na globálny vplyv na klímu a hodnoty obsiahnuté v biodiverzite³ tropické lesy musia byť prvotným stredom záujmu.

S tým súvisí aj problém zhoršovania kvality tropických lesov, ktorý má významný vplyv na klímu a biodiverzitu. Zhoršovanie nadobúda rôzne formy, je ťažké ho definovať⁴ a nie vždy sa dá presne merať. Hoci sa k nemu nemôže pristupovať rovnakým spôsobom ako k odlesňovaniu, treba ho riešiť, ak má byť akýkoľvek strategický prístup k lesom dôsledný a komplexný.

Obrázok 1: Oblasť sveta, kde dochádza k odlesňovaniu. Oblasť vyfarbené červenou farbou predstavujú miesta, kde dochádza k najaktívnejšiemu odlesňovaniu (Zdroj: MEA, 2005)

2.2. Príčiny odlesňovania

Hybné sily odlesňovania sú rôzne, zložité a pôsobia v rôznych kombináciách v rôznych zemepisných oblastiach⁵. Najvýznamnejšou priamou príčinou ničenia lesa sú obyčajne zmeny vo využívaní pôdy. Motívom na odlesňovanie môže byť výnosné alternatívne využívanie pôdy s vysokou trhovou hodnotou, ako získanie komodít. V mnohých prípadoch môže k odlesňovaniu prispieť aj rozvoj infraštruktúry. Najdôležitejšou skrytou príčinou je neúčinná správa, spojená so slabo presadzovanou politikou využívania pôdy a neurčitým režimom držby pôdy. Každý globálny prístup k odlesňovaniu, ak má byť účinný, musí priamo riešiť tieto hybné sily.

² Brazília, Indonézia, Sudán, Mjanmarsko, Zambia, Spojená republika Tanzánia, Nigéria, Demokratická republika Kongo, Zimbabwe, Venezuela.

³ Približne polovica celosvetových druhov rastlín a zvierat sa nachádza v tropických lesoch a mnohým z nich hrozí vyhynutie.

⁴ FAO (2003) definuje zhoršovanie ako „dlhodobé znižovanie prínosov, ktoré prináša les a ktoré zahŕňajú uhlík, drevo, biodiverzitu a iné druhy tovaru a služieb“.

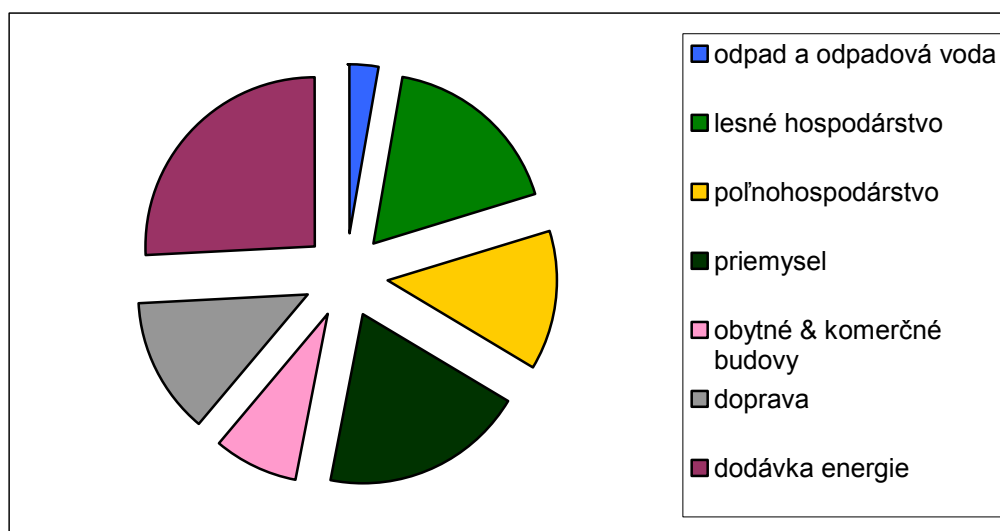
⁵ Ďalšie informácie sú k dispozícii v Posúdení vplyvu.

2.3. Vplyvy odlesňovania

Odlesňovanie má rôzne negatívne environmentálne, hospodárske a sociálne vplyvy, najmä na klímu, biodiverzitu a chudobu⁶.

Emisie súvisiace s odlesňovaním predstavujú približne 20 % z celkových emisií CO₂ (približne 5,8 Gt – pozri obr. 2)⁷. Okrem uvoľňovania CO₂ zo stromov pri rozkladaní biomasy a spaľovaní sa takisto tvoria emisie z pôdy, napr. pri horení hlbokých rašelinových pôd v odlesnených oblastiach. Ostatné vplyvy na klímu zahŕňajú zmeny v množstve energie odrážanej povrchom zeme a zložité vzájomné pôsobenie, ktoré majú lesy s chémiou a hydrológiou atmosféry.

Obrázok 2: Emisie skleníkových plynov podľa odvetví v roku 2004. údaje o lesnom hospodárstve zahŕňajú aj emisie CO₂ spôsobené odlesňovaním; rozkladanie nadzemnej biomasy, ktorá zostáva po ťažbe dreva a odlesňovaní; požiare rašeliny a rozklad odvodnených rašelinových pôd (IPCC 2007).

Je to aj významná *hybná sila v oblasti straty biodiverzity*. Predovšetkým v tropických lesoch žije asi polovica všetkých suchozemských druhov a zohrávajú ústrednú úlohu pri fungovaní biosféry. V dôsledku pokračujúceho odlesňovania dôjde k významnej strate biodiverzity, ako aj k vyhynutiu druhov a súvisiacej strate tovaru a služieb (Sukhdev et al. 2008). V odvetví obchodu sa ako obvyčajne hodnota tovaru a služieb súvisiacich s lesom, ktorá sa stratí do roku 2050, odhaduje na 5 % globálneho HDP (COPI, 2008).

Nakoniec, odlesňovaním sa stráca ochrana, ktorú prirodzené lesy poskytujú proti búrkam, záplavám a extrémnym výkyvom v miestnych modeloch počasia. Môže mať takisto negatívne sociálne vplyvy na *chudobu*, nielen preto lebo existencia mnohých chudobných ľudí na svete závisí od lesov, ale aj z dôvodu ekosystémových služieb, ktoré lesy poskytujú. Takisto je

⁶ Pozri poznámku pod čiarou 4.

⁷ Odhady IPCC na 90-te roky 20. storočia.

závažný negatívny vplyv odlesňovania na ľudské zdravie prostredníctvom nárastu znečisťujúcich látok v ovzduší a šírenia chorôb prenášaných hmyzom, ako napr. malária.

3. RIEŠENIE VÝZIEV SÚVISIACICH S ODLESŇOVANÍM

3.1. Navrhovaný globálny cieľ EÚ

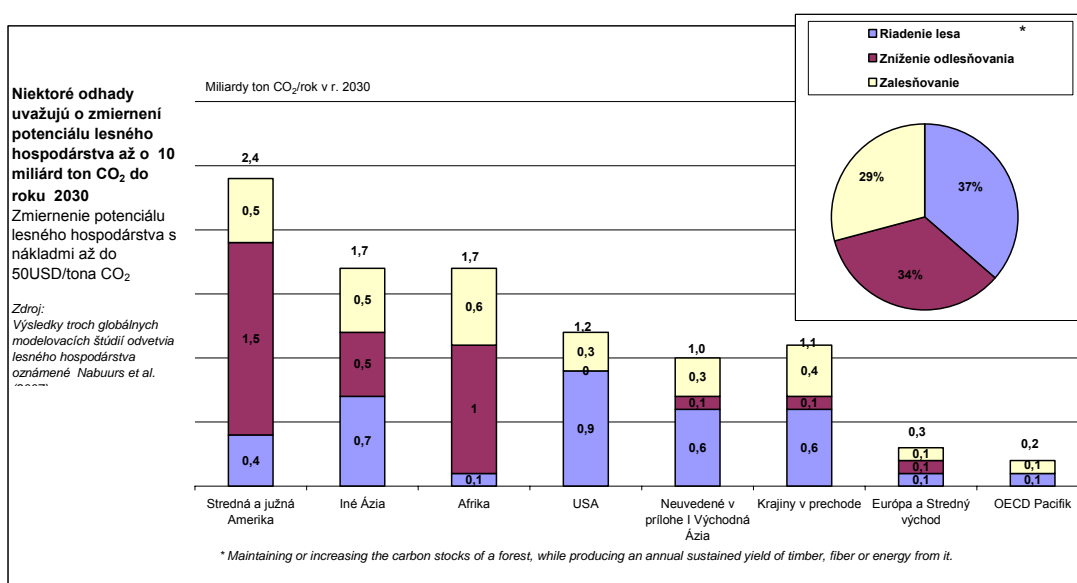
Dosiahnutie cieľa EÚ, ktorým je obmedzenie zmeny klímy na 2 °C v porovnaní s obdobím pred priemyselnou revolúciou, bude vyžadovať zníženie globálnych emisií do roku 2050 aspoň o 50 % pod úroveň z roku 1990. Toto zníženie nie je možné bez podstatného kroku v boji proti odlesňovaniu.

Navrhuje sa, aby sa na rokovaníach UNFCCC o budúcom klimatickom režime EÚ zamerala na zastavenie globálnej straty lesnej plochy najneskôr do roku 2030 a do roku 2020 na zníženie celkového odlesňovania tropických oblastí aspoň o 50 % v porovnaní so súčasným stavom. Tento cieľ sa bude sledovať na rokovaníach UNFCCC a očakáva sa, že bude predstavovať významné prínosy pre zmenu klímy a biodiverzitu do roku 2020.

3.2. Oblasti činnosti

Na obrázku 3 sú znázornené významné možnosti zmiernenia dosiahnuté vďaka týmto opatreniam do roku 2030 v rôznych regiónoch sveta, až po trhovú cenu uhlíka 40 EUR za tonu CO₂:

Obrázok 3: Možnosti zmiernenia skleníkových plynov súvisiacich s lesom v regiónoch sveta

EÚ musí prebrať vedúcu úlohu pri vytváraní celosvetovej politickej reakcie na odlesňovanie. Spoločenstvo a členské štáty musia pracovať spoločne pri spájaní zdrojov a zabezpečiť, aby sa jednotlivé kroky dopĺňali. Boj proti odlesňovaniu sa musí bojovať na niekoľkých frontoch:

Po prvé, predpokladom každej účinnej politickej reakcie je posilnenie správy a inštitúcií na miestnej a národnej úrovni.

Po druhé, malo by sa výslovne uznať, že jednou z hlavných hybných síl odlesňovania je hospodárska činnosť. Lesy sa ničia, pretože z krátkodobého hľadiska je výnosnejšie využiť pôdu na iné účely, ako ju nechať stáť. Účinnou politikou sa má nahradiť hodnota služieb poskytovaných lesmi.

Po tretie, komplexná politika týkajúca sa odlesňovania nemôže byť ľahostajná k *strane dopytu* a zodpovednosti spotrebiteľov. Na pomoc pri dosahovaní celkového cieľa sa môžu použiť niektoré vnútorné a vonkajšie politiky EÚ.

Po štvrté, pretože odlesňovanie je *globálna otázka, ktorá vyžaduje globálne riešenie*, cieľom je stabilizovať emisie CO₂ na prijateľnej úrovni a zastaviť stratu biodiverzity, pričom medzinárodné rokovania o zmene klímy poskytujú jedinečnú príležitosť postaviť sa proti odlesňovaniu. Dohovor OSN o biologickej diverzite by mal poskytnúť na rokovania úvahy o biodiverzite⁸.

Po piate, ak sa má politika navrhnuť a implementovať správne, musí byť založená na *informáciách vysokej kvality*. Súčasný monitorovací a hodnotiaci programy nie sú ani úplné ani integrované. Na usmerňovanie politických rozhodnutí a monitorovanie implementácie sa vyžaduje komplexnejší vedecký prístup.

4. PRÍNOS POLITÍK EÚ

4.1. Posilnenie existujúcich politík

Politiky týkajúce sa lesného hospodárstva nie sú obmedzené len na odvetvie lesa. Mnohé vnútorné a vonkajšie politiky EÚ majú nepriamy vplyv na odlesňovanie, čím sa niekedy podporuje obchodné využívanie alebo posun vo využívaní pôdy, čo môže priamo prispievať k odlesňovaniu. V oblasti pomoci pri zachovaní svetových lesov môžu zohrať významnú úlohu rôzne odvetvia a politiky – ako napr. *obchod, energetika, poľnohospodárstvo, potravinová bezpečnosť a rozvoj spolupráce*.

4.1.1. Politiky EÚ na podporu udržateľnej výroby dreva a výrobkov z dreva

EÚ je hlavným spotrebiteľom dreva a výrobkov z dreva na celom svete. V roku 2005 sa na trh EÚ dovážalo 83 miliónov m³ dreva a výrobkov z dreva⁹. Dovoz nelegálne ťaženého dreva a výrobkov z dreva¹⁰ sa odhaduje na 16 miliónov m³, čo predstavuje viac ako 19 % dovozu zo všetkých krajín¹¹.

EÚ môže pomáhať pri podporovaní udržateľného riadenia lesa rôznymi spôsobmi:

- a) Prostredníctvom akčného plánu *vynútiteľnosti práva, správy a obchodu v lesnom hospodárstve*, ktorého ústredným prvkom je dobrovoľná partnerská dohoda (VPA) s krajinami vyrábajúcimi drevo. To zabezpečí, že na vývoz z týchto krajín sa vzťahuje licencia s potvrdením, že drevo sa ťažilo legálne. Dobrovoľnou partnerskou dohodou

⁸ UNCBD COP 9 vytvoril skupinu expertov *ad hoc* (AHTEG) pre biodiverzitu a zmenu klímy na poskytovanie informácií týkajúcich sa biodiverzity pre procesy UNFCCC.

⁹ okrem celulózy a papiera.

¹⁰ Všetky výrobky z dreva okrem celulózy a papiera.

¹¹ Vrátane dovozu z iných ako tropických krajín. COMTRADE, 2007; Turner et al., 2007.

sa takisto zabezpečí rámec na riešenie výziev týkajúcich sa správy a vymáhania práv, ktoré sú často jadrom problémov s odlesňovaním a zhoršovaním kvality lesa. Preto je výrazná synergia medzi FLEGT a úsilím pri riešení odlesňovania.

- b) Iným opatrením (v rámci akčného plánu FLEGT) je nariadenie, v ktorom sa ustanovuje záväzok pre prevádzkovateľov EÚ, aby minimalizovali riziko, že sa do ich dodávateľského reťazca dostane nelegálne ťažené drevo a výrobky z dreva. Komisia navrhla nariadenia na dosiahnutie tohto cieľa.
- c) Zníženie emisií z odlesňovania je takisto jednou z prioritných oblastí globálnej aliancie proti zmene klímy (GCCA), ktorú iniciovala EÚ a ktorá sa zameriava na chudobné rozvojové krajiny. Poskytuje platformu pre politický dialóg a výmenu dobrých postupov týkajúcich sa zvládania kombinovanej výzvy boja proti chudobe a zmene klímy. Pracuje s cieľom podporovať medzinárodné rokovania o dohode o zmene klímy po roku 2012.
- d) Pokračovaním v poskytovaní vstupu na *existujúce medzinárodné fóra*, ako napr. medzinárodnú organizáciu pre tropické drevo, dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) a fórum OSN o lesoch (UNFF), a ďalším zväznením preskúmania UNFF nelegálne záväzného nástroja pre lesy z roku 2015.
- e) Prostredníctvom *politiky „zeleného verejného obstarávania“ (GPP)*, podľa ktorej môžu orgány v EÚ vytvárať dopyt po udržateľne a legálne ťaženom dreve.
- f) Podporovaním nástrojov ako *environmentálne označovanie a zavedením schém certifikácie lesa*, ako aj obstarávaním v súkromnom sektore, ktorý uprednostňuje udržateľnú výrobu dreva a zároveň
- g) Rozvíjaním kritérií udržateľnosti pre drevo a ostatné druhy biomasy používané na výrobu obnoviteľnej energie.
- h) Európske iniciatívy ako napr. Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť (GMES)¹² a projekt Satelitné pozorovanie prostredia tropických ekosystémov (TREES) môžu zohrávať významnú úlohu pri monitorovaní zmien vo využívaní pôdy a trendoch v odlesňovaní.

4.1.2. *Politiky EÚ týkajúce sa iných výrobkov ako výrobkov z dreva*

Medzi dopytom po poľnohospodárskych komoditách a tlakmi na využívanie pôdy existujú súvislosti. Takisto je napätie aj medzi potrebou zvýšiť výrobu potravín a potrebou zastaviť odlesňovanie. V ideálnom prípade by sa poľnohospodárska výroba mala zvýšiť bez ďalšieho odlesňovania. To vyžaduje významné investície na zvýšenie výnosov z existujúcej poľnohospodárskej pôdy. Treba sa venovať zintenzívneniu poľnohospodárskeho výskumu, aby sa udržateľným spôsobom zvýšil rast produktivity v poľnohospodárstve v rozvojových krajinách.

¹²

Teraz pod názvom Kopernikus, http://ec.europa.eu/kopernikus/index_en.htm

Rozvoj biopalív by mal byť udržateľný, je však potrebná obozretnosť, aby ďalší rozvoj domácej výroby a dovozu neohrozil úsilie na ochranu lesa alebo širších priorít biodiverzity. Na dosiahnutie tohto cieľa sa na úrovni EÚ vyvíjajú vhodné kritériá¹³.

V Dohovore o biologickej diverzite sa pripravujú usmernenia o aspektoch udržateľnosti biopalív týkajúcich sa biodiverzity po poslednej konferencii strán v Bonne (COP 9), a to by malo pomôcť pri dosiahnutí medzinárodného konsenzu. Komisia bude zohrávať aktívnu úlohu v pokračujúcom procese, aby prispela k jeho úspechu.

Všeobecnejšie v oblasti súdržnosti politík sa Komisia zaviazala:

- posudzovať vplyv budúcich politických iniciatív EÚ a medzinárodných politických iniciatív týkajúcich sa odlesňovania vrátane tých, ktoré priamo nesúvisia s lesmi a drevom/výrobnými z dreva;
- pokračovať v začleňovaní osobitnej analýzy o ich pravdepodobných vplyvoch na odlesňovanie do budúcich prieskumov a posúdení vplyvu obchodných dohôd a dohôd o poľnohospodárskej politike;
- vypracovať posúdenie environmentálneho vplyvu súvisiace so strategickými dokumentmi krajín vypracovanými na usmerňovanie politiky rozvojovej pomoci;
- študovať vplyv spotreby dovážaných drevených a iných ako drevených komodít v EÚ (napr. mäsa, sójových bôbov, palmového oleja, kovových rúd), ktoré pravdepodobne prispievajú k odlesňovaniu. To by mohlo viesť k uvažovaniu o politických možnostiach pri znižovaní tohto vplyvu;
- zlepšovať produktivitu v poľnohospodárstve, najmä zintenzívnením výskumu na zlepšenie produktivity a udržateľnosti poľnohospodárstva v rozvojových krajinách; Komisia sa rozhodla zdvojnásobiť svoju podporu pre medzinárodný poľnohospodársky výskum od roku 2008 v priemere na 63 miliónov EUR na každý z budúcich troch rokov;
- pokračovať v procese skúmania, ktorý sa začal prijatím prvej správy o súdržnosti politík v záujme rozvoja¹⁴ významnej z hľadiska pomoci, ktorú EÚ poskytuje na podporu rozvojových krajín v ich úsilí na dosiahnutie rozvojových cieľov tisícročia.

4.2. Rozsah, zdroje financovania a mechanizmy na riešenie výzvy súvisiacej s odlesňovaním

Na účel úspešného zvládania odlesňovania budú potrebné ďalšie významné finančné prostriedky na poskytnutie pomoci potrebnej na budovanie kapacít v rozvojových krajinách a na poskytnutie motívov na pôsobenie proti hybným silám odlesňovania.

V analýze nákladov na ochranu lesa obsiahnutej v posúdení vplyvu, ktoré je sprievodným dokumentom k tomuto oznámeniu, je záver, že na zníženie odlesňovania do roku 2020 na polovicu by bola potrebná odhadovaná suma od 15 do 25 miliárd EUR ročne¹⁵.

¹³ KOM(2008) 19.

¹⁴ Pracovný dokument útvarov Komisie, SEK(2008) 434.

¹⁵ Odsek 5.2.2 Posúdenia vplyvu.

Je potrebná ďalšia práca na kvantifikovaní finančných potrieb, je však jasné, že rozvinuté krajiny potrebujú rozdeliť významné sumy, aby pomohli riešiť odlesňovanie v rozvojových krajinách v rámci budúceho medzinárodného klimatického režimu. Tieto finančné prostriedky doplní finančné a iné úsilie rozvojových krajín a bude potrebné, aby prichádzali z verejných, ako aj zo súkromných zdrojov. Finančné mechanizmy budú účinné iba vtedy, ak:

- rozvojové krajiny najskôr dostanú finančné prostriedky a technickú pomoc na budovanie kapacít a posilnenie inštitúcií;
- sa vykoná práca na vyriešení zostávajúcich technických otázok (napr. monitorovanie a overovanie);
- sa výkon môže posudzovať a odmeňovať na základe dohodnutých východiskových bodov a zároveň
- sa postaví na existujúcich a dokázaných postupoch poskytovania pomoci a dodržiavaní zásad zdravého finančného riadenia.

Na úrovni EÚ by sa v rokoch 2013 – 2020 vyžadovala primeraná úroveň finančných prostriedkov na boj proti odlesňovaniu, najmä vo forme podpory rozvojových krajín pri spomalení, stabilizovaní a zvrátení odlesňovania a zhoršovania kvality lesa.

Celková suma finančných prostriedkov bude závisieť od úrovne krokov na zmiernenie, ktoré vykonajú rozvojové krajiny.

- Uznanie kreditov v oblasti lesného hospodárstva v systéme obchodovania s emisiami EÚ (ETS) by v súčasnosti nebolo realistické. Emisie z odlesňovania sú približne trikrát vyššie ako množstvo emisií regulované v rámci EÚ ETS. Keďže EÚ ETS je v súčasnosti jediný hlavný operačný systém obchodovania na svete, keby sa spoločnostiam umožnilo kupovať kredity za boj proti odlesňovaniu¹⁶, viedlo by to k závažnej nerovnováhe medzi ponukou a dopytom v schéme. Sú tu aj nevyriešené otázky monitorovania, podávania správ a zodpovednosti. Kredity v oblasti lesného hospodárstva sú dočasné a po určitom období ich treba nahradiť. To znamená, že ak spoločnosť zbankrotuje, niekto by mal prevziať túto zodpovednosť, aby sa zaručila environmentálna integrita.

Z týchto dôvodov by EÚ mala zvážiť uznanie kreditov v oblasti lesného hospodárstva v súlade s EÚ ETS iba ako doplnkový nástroj a v dlhodobejšom termíne – t. j. po roku 2020 – za predpokladu splnenia určitých podmienok (najmä rovnováhy ponuky a dopytu a zodpovednosti). Okrem toho po založení a vzájomnom prepojení systémov obchodovania s emisiami a vytvorení zvýšeného dopytu po znížení emisií by sa kredity v oblasti lesného hospodárstva mohli použiť na financovanie ochrany lesa.

- Veľká časť finančných prostriedkov EÚ by však mohla prísť z výnosov z aukcií kvót v rámci EÚ ETS. Naozaj, v rámci navrhovanej zmeny a doplnenia smernice ETS z januára 2008¹⁷ by sa aspoň 20 % výnosov z aukcie malo použiť na podporu klimatických cieľov vrátane boja proti odlesňovaniu. Európsky parlament a Rada nedávno schválili používanie

¹⁶ Na kredity za boj za odlesňovanie sa bude ďalej odvolávať ako na kredity za predchádzanie odlesňovaniu.

¹⁷ KOM(2008) 16.

výnosov z aukcií kvót v odvetví letectva na znižovanie emisií, ako aj na zabránenie odlesňovaniu.

Odhaduje sa, že akciami kvót by sa do roku 2020 mohol vytvoriť ročný príjem v sume 30 – 50 miliárd EUR pre členské štáty EÚ. Keby sa 5 % príjmov z aukcie vyčlenilo na príspevok na globálne úsilie v boji s odlesňovaním, mohol by sa tento príjem v roku 2020 zvýšiť o 1,5 – 2,5 miliárd EUR.

- Reakcia na odlesňovanie potrebuje podporu mimo motivačných schém. Finančné prostriedky sa požadujú na zlepšenie správy a vyriešenie technických otázok (ako monitorovanie s použitím satelitu a iné technológie). Pri riešení týchto problémov môže zohrávať úlohu rozvojová pomoc Európskeho spoločenstva a členských štátov EÚ. Táto pomoc sa môže rozdeľovať prostredníctvom existujúcich opatrení na vnútroštátnej úrovni, ako aj prostredníctvom medzinárodných a viacstranných opatrení ustanovených na tento účel.
- Tieto zdroje verejných finančných prostriedkov by sa mali doplniť o súkromné finančné prostriedky.

5. ODLESŇOVANIE V KONTEXTE UNFCCC

V rámci budúcej globálnej dohody UNFCCC na obdobie rokov 2013 - 2020 by sa EÚ mala zamerať na založenie medzinárodne podporovanej motivačnej schémy na zníženie odlesňovania a zhoršovania kvality lesa v rozvojových krajinách.

Táto schéma by bola otvorená pre všetky rozvojové krajiny, ktoré ratifikujú budúcu dohodu a sú schopné prispieť ku globálne dohodnutému cieľu znížiť emisie v rámci budúcej medzinárodnej klímy prostredníctvom záväzku o prijatí vnútroštátnych opatrení na zmiernenie s cieľom znížiť emisie z odlesňovania a zhoršovania kvality lesa.

Navrhuje sa dvojfázový prístup.

- (1) založenie globálneho mechanizmu lesného uhlíka;
- (2) testovanie začlenenia odlesňovania na trhy s uhlíkom.

5.1. Krátkodobá reakcia: založenie globálneho mechanizmu lesného uhlíka

Cieľom EÚ by bolo umožniť rozvojovým krajinám, aby prispeli ku globálne dohodnutému cieľu znížiť emisie vykonaním krokov na zníženie emisií z odlesňovania a zhoršovania kvality lesa.

Mal by sa založiť globálny mechanizmus lesného uhlíka (GFCM). Kým by sa mali vyriešiť inštitucionálne a operačné podrobnosti a v tomto ohľade by sa uvažovalo o existujúcich opatreniach pre to aby bol GFCM účinný, sú podstatné tieto body:

- Účasť by mala byť otvorená pre rozvojové krajiny, ktoré ratifikujú budúcu dohodu a zaviazu sa v rámci tohto režimu urobiť kroky na zníženie odlesňovania.

- Mali by sa zamerať aj na zníženie emisií z odlesňovania a zhoršovania kvality lesa. Treba nájsť aj ďalšie spôsoby, ako pomôcť rozvojovým krajinám pri zachovaní ich lesov a znížení rizika úniku finančných prostriedkov na medzinárodnej úrovni.
- Mali by podporovať činnosti pri budovaní kapacít v rozvojových krajinách.
- Požadovala by sa implementácia na národnej úrovni so začlenením celého odvetvia lesného hospodárstva s cieľom profitovať z jeho finančných prostriedkov, aby sa minimalizovalo riziko úniku finančných prostriedkov v rámci krajiny (vo veľkých krajinách by mohlo ísť o regionálnu implementáciu s regionálnymi rozdielmi).
- Mala by sa zohľadňovať potreba zabezpečiť vedľajšie prínosy, ako je ochrana biodiverzity a eradikácia chudoby v najväčšom možnom rozsahu. Tam kde sa môžu posudzovať vedľajšie prínosy, by finančné motívy mohli byť potenciálne nasmerované na kroky s najvyššími vedľajšími prínosmi. Vstup z práce Dohovoru o biologickej diverzite o zmene klímy a biodiverzite by sa mal posúvať priamo na rokovania UNFCCC.
- Výsledky úsilia o znižovanie emisií sa musia posudzovať, monitorovať a zohľadňovať na národnej úrovni s nezávislým overovaním zníženia.
- Finančná podpora na kroky krajiny proti odlesňovaniu a zhoršovaniu kvality lesa by mala byť **založená na výkone** a mala by sa poskytovať na základe overených výsledkov.
- Malo by sa vyžadovať, aby fungovali účinné štruktúry správy lesa a aby sa rešpektovali práva ľudí závislých od lesa.
- Pri navrhovaní finančných nástrojov podpory v rámci mechanizmu by sa mala zohľadňovať zásada spoločných, ale rozlíšiteľných zodpovedností.

5.2. Dlhodobá perspektíva: testovanie začlenenia odlesňovania na trhy s uhlíkom

Najvhodnejším spôsobom navrhovania mnohých základných činností - najmä budovania kapacít, technickej podpory správy lesa a vyvíjania technického know-how potrebného na monitorovanie a vymáhanie záväzkov je verejné financovanie. Verejné financovanie je takisto najrealistickejší nástroj na poskytovanie motívov na boj proti odlesňovaniu v období rokov 2013 až 2020. Nie je to však jediný mechanizmus, s ktorým by sa mohlo počítať pri poskytovaní takýchto motívov a EÚ by mala byť takisto pripravená preskúmať možný prínos dobre navrhnutých trhových prístupov.

V rokoch 2008 až 2012 sa pripúšťajú činnosti týkajúce sa zalesňovania a znovuzalesňovania, na základe prísnych kvantitatívnych limitov v súlade s vládou a môžu sa vytvárať kredity v Mechanizme čistého rozvoja (CDM). Tento postup v súčasných limitoch by mal pokračovať po roku 2012. Okrem toho Komisia bude testovať uznávanie kreditov za predchádzanie odlesňovaniu v **súlade s vládou**. Predtým než by sa akékoľvek začlenenie lesov na trhy s uhlíkom mohlo považovať za realistickú voľbu, bude potrebné splniť určité predpoklady.

1. Bude potrebná medzinárodná dohoda s ambicióznymi strednodobými záväzkami ohľadom zníženia emisií. To bude potrebné na vytvorenie dostatočne vysokého dopytu po znížení emisií, tak aby rozvinuté krajiny naozaj znížili svoje emisie a jednoducho ich len nekompenzovali uhlíkovými kreditmi.

2. Ako pri projektoch zalesňovania a znovuzalesňovania CDM by ďalší vplyv zníženia odlesňovania na emisie uhlíka mal byť vhodne monitorovaný a nezávisle overovaný.
3. Kontinuita kreditov v oblasti lesného hospodárstva a zodpovednosť, to sú otázky, ktoré treba vyriešiť. Z týchto dôvodov je potrebný nový odvetvový trhový mechanizmus, aby sa zabránilo problémom s únikom finančných prostriedkov a aby sa zabezpečil prínos z hľadiska čistého odlesňovania.

O začlenení kreditov v oblasti lesného hospodárstva do EU ETS by sa malo uvažovať až po dokonalom prieskume skúseností s využitím kreditov za predchádzanie odlesňovaniu v **súlade s vládou** a na obdobie po roku 2020.

Pri úplnej závislosti od hodnoty uhlíka by išlo výlučne o zameranie sa na služby lesov ako zdroja uhlíka, pričom by sa nekompenzovali ostatné dôležité služby, ktoré poskytujú lesné ekosystémy a ktorých hodnota môže byť podstatne vyššia. Toto je otázka, ktorú bude treba takisto vyriešiť.

6. PRÍPRAVNÉ ČINNOSTI

Na to aby globálny mechanizmus lesného uhlíka začal fungovať v roku 2013 a na testovanie realizovateľnosti začlenenia lesov na trhy s uhlíkom budú potrebné intenzívne prípravné práce. V tejto oblasti už pôsobí niekoľko darcov. Ak máme aktívne viesť boj proti odlesňovaniu, EÚ by mala byť pripravená prevziať iniciatívu v mnohých oblastiach. Patrí sem podporovanie rozvojových krajín pri budovaní kapacít, posilňovanie správy lesa a vyplnenie medzier v poznatkoch. Iniciatívy, ktoré sa nedávno začali, ako napr. program UN REDD¹⁸, by mohli byť podporované zo strany EÚ. Globálna aliancia proti zmene klímy takisto poskytuje vhodný rámec na pokračovanie dialógu s rozvojovými krajinami o odlesňovaní a koncipovanie následných činností na predloženie kolektívneho úsilia na riešenie výzvy súvisiacej s odlesňovaním.

Účinná politika závisí od informácií vysokej kvality a monitorovacích systémov. Najmä monitorovanie zhoršovania kvality lesa bude vyžadovať jednak odhodlané úsilie, ako aj dohodnuté definície a kritériá. Na monitorovanie by sa mal používať konzervatívny prístup s cieľom zabezpečiť, aby nejasnosti nevyústili do nadhodnotenia znížených emisií.

Technologický rozvoj dátového softvéru, satelitných a komunikačných technológií priniesol lacnejšie a dostupnejšie nástroje na monitorovanie lesa. Prioritou by však malo byť riešenie zostávajúcich medzier. Treba rozvíjať kapacity v rámci krajiny, aby sa vytvorili vysoko kvalitné národné monitorovacie a verifikačné systémy na meranie pokroku a zabezpečenie súladu. Pri zvládaní tejto výzvy treba čerpať z iniciatív a metodík EÚ, ktoré už boli implementované v Spoločnom výskumnom centre alebo z iných programov – ako napr. Kopernikus, Globálny systém sledovania systémov Zeme, Globálne pozorovania lesa a Dynamika lesnej plochy. Mali by sa podporovať aj regionálne iniciatívy ako *Observatórium lesov strednej Afriky* a implementovať do iných tropických regiónov.

¹⁸ Spoločná iniciatíva FAO, UNEP a UNDP na podporu rozvojových krajín pri ich príprave na budúci mechanizmus REDD.

S cieľom posunúť tento proces dopredu má Komisia v pláne zorganizovať konferenciu ako predohru ku Kodani, ktorá poskytne fórum na prerokovanie návrhov Komisie, zapojí zainteresované strany a rozvojové krajiny a rozpracuje vhodné následné opatrenia.